

N:o 67.

Af Herr **A. Hedin:** *Angående dels underdänig skrifvelse om framläggande för nästa Riksdag af förslag till löne-reglering för lärare vid en del läroanstalter, samt dels anvisande af ett anslag till löneförbättring för år 1881 åt vissa lärare.*

För omkring tvenne år sedan inkommo till Kongl. Maj:t från lärarne vid de allmänna läroverken, folkskolelärareseminarierna och det högre lärarinneseminariet ansökningar angående beredande af förbättring i lönevilkoren. Med anledning häraf beslöt Kongl. Maj:t tillsätta en komité, som egde att verkställa en fullständig utredning af detta ärende i hela dess vidd och afgifva förslag i ämnet. Denna komité afgaf under den 17 nästlidne Maj sitt betänkande och förslag till löneförbättring såväl för lärarne vid ofvannämnda läroanstalter, som ock för de vid vissa pedagogier anställda lärarne.

Af det sålunda afgifna betänkandet inhemtas, att de vid nämnda läroanstalter anställda lärarnes löneförmåner äro icke blott i och för sig otillräckliga, utan äfven lägre än de fleste andre tjänstemäns. Komiterade hafva från Magistraterna i de 31 städer, der högre allmänna läroverk finnas, infordrat uppgifter på några de nödvändigaste lefnadskostnader för en person i en elementarlärares ställning och med ledning af dessa beräknat utgifterna för en ogift man till föda, hyra för 1 rum, utskylder, ved, ljus och städning till i medeltal kronor 1,284,80. Flere de allra nödvändigaste utgifter, såsom t. ex. till kläder, tvätt, böcker, hvilka komiterade af brist på officiella uppgifter icke ansett sig kunna beräkna äro, såsom synes, här icke upptagna. Dessa skola nu bestridas med de 215 kronor 20 öre, som återstå af de 1,500 kronor,

hvilka utgöra lägsta adjunkts- eller kollegalönen, som man här tagit hänsyn till, emedan ej mindre än 23 % af de allmänna läroverkens adjunkter och kolleger uppbära anförde lön från 31 till 36 års ålder. Med skäl anmärka härvid komiterade, att det ligger i öppen dag, att äfven med den största hushållsaktighet en sådan lön varder otillräcklig. Men der så är fallet med den ogifte läraren, huru mycket mera då med den gifte?

Direktionen öfver Nya Elementarskolan har i sitt underdåniga utlåtande öfver lärarnes vid nämnda läroverk ansökan om löneförbättring gjort en beräkning öfver utgifterna för en *nygift* familj, hvilken beräkning slutar med en summa af 3,000 kronor, ett lönebelopp, som en adjunkt eller kollega först vid 46 års ålder erhåller och en lektor först vid 39 år. Härvid anmärker Kongl. Direktionen, att den upptagit hyra (600 kronor för 4 rum och kök) till ett så ringa belopp, att det endast i de mindre landsortstäderna torde motsvaras af verkligheten, hvarjemte det är tydligt, att, om familjen ökas, utgifterna för barnens uppfostran och vård måste högst betydligt öka lefnadskostnaderna.

Ser man vidare till, huru lärarnes aflöning ställer sig i jmförelse med andre tjenstemäns, så visar sig af en här bifogad, ur komiterades betänkande, hemtad tabell, som upptager 9 klasser af embets- och tjenstemän, begynnande med hofrättsassessor och slutande med kammarskrifvare i Tullverket, att en rektor vid högre allmänt läroverk är i löneförmåner närmast likställd med en kanslisekreterare, men ringare aflönad än en tullförvaltare, en andra gradens tjensteman och en hofrättsassessor; en rektor vid femklassigt läroverk har i *första* lönegraden visserligen 500 kronor högre lön än en *lägsta* gradens tjensteman i en styrelse eller centralt embetsverk i första lönegraden uppbär, men i de följande lönegraderna hafva dessa tjenstemän lika aflöning; en lektor har endast högre lön än en länsnotarie eller länsbokhållare samt en kammarskrifvare i Tullverket, men står i löneförmåner under alla öfriga i tabellen upptagna tjenstemän och slutligen uppbär en adjunkt eller kollega en lägre lön än *alla* i tabellen anförda tjenstemän.

Om nu för ingen af de här nämnde tjenstemännen lönerna äro för höga, hvilket ju icke af någon blifvit ifrågasatt, så synes mig äfven af denna jmförelse klart framgå, att lärarnes löner äro alldeles otillräckliga. Kan detta vara rättvist och billigt i betraktande af lärarnes viktiga uppgift, äfven om ej hänsyn toges dertill, att förberedelserna för lärarne äro kostsammare och fordra längre tid än för öfrige nämnde tjenstemän? Och fordra ej rättvisa och billighet, att statens tjenstemän hafva i förhållande till vigten af deras tjenester lika löner? Om

olikhet härutinnan råder, måtte ej den svagast aflönade tjänstemannaklassen till slut får nöja sig med de svagast begåfvade, med dem, som sakna utsigt till framgång på andra banor? Redan Stats-Utskottet vid 1856—58 årens riksdag yttrade med anledning af då väckt fråga om lärarnes löneförbättring sin fruktan för att brist på *dugliga* lärare förr eller senare skulle uppstå, om ej något gjordes för att bereda dem nödtorftigt uppehälle, och den senast tillsatta komitén har påpekat samma fara.

Lärarnes nuvarande aflöning synes mig hänvisa dem i och för deras uppehälle antingen till skuldsättning eller — der sådant står att erhålla — till enskildt arbete; men i fråga sättas kan, om det ansträngande arbetet inom skolan kan på ett i allo tillfredsställande och fruktbringande sätt skötas, om hvarje ledig stund måste användas på ett måhända ej mindre ansträngande enskildt arbete. Kan så ej ske, synes mig här statens intresse i högre grad än lärarnes eget tala för en förändring till det bättre.

Om nu i allmänhet, såsom visadt är, skolmannen, på hvilken tjänstegrad han än må befinna sig, är otillräckligt aflönad, så gäller detta dock företrädesvis adjunkterna och kollegerna. På andra tjänstemannabanor är det väl ej ovanligt, att lägsta lönen knappt är tillräcklig för lefnadsbehofven, men der förefinnes i regel för hvarje duglig man utsigt till befordran, som försäkrar om en anständig bergning vid högre ålder. Så är fallet med de fleste civile, militäre och kyrkliga embetsmän. Men icke så med skolmannen. Sedan befordran till kyrkliga embeten numera sällan kommer i fråga och dessutom till de sammans erhållande helt andra studier fordras än de, som äro föreskrifna för kompetens till tjänsts erhållande inom läroverken, är skolmannen inskränkt till befordran nästan uteslutande inom skolan. Och här visar sig utsigten sådan, att endast $\frac{1}{4}$ af lektorerna kan nu erhålla rektorsförordnande vid högre allmänt läroverk, och att endast $\frac{1}{8}$ af adjunkterna och kollegerna kan påräkna befordran till lektorstjänst. Ej synnerligen mycket förbättras denna utsigt till befordran derigenom, att $\frac{1}{10}$ af adjunkterna och kollegerna kan påräkna befordran till rektor vid de femklassiga läroverken och $\frac{1}{4}$ till enahanda befattning vid de treklassiga, särdeles som en rektorsbeställning vid de sist nämnda läroverken i ekonomiskt afseende är föga förmånligare än en adjunkt-befattning.

I sammanhang härmed kan ock en annan omständighet anföras, som förtjenar att beaktas, nemligen att för erhållande af hvilken tjänst som helst inom skolan fordras så kalladt undervisningsprof, hvilket, då det måste afläggas inför den stiftsstyrelse, som eger att tillsätta

den sökta tjensten, ofta är förenadt med ej ringa kostnad, en kostnad som ingen annan tjänsteman är underkastad.

Från hvilken synpunkt således lärarnes ekonomiska ställning och utsigter än betraktas, visa de sig föga hugnesamma. Anledningen till att lärarecorpsen i berörde afseende är så vanlottad, kan möjligen sökas dels deri, att lärarne först helt nyligen blifvit en mera sjelfständig tjänstemannacorps, skild från kyrkan, dels i deras stora antal, som gör hvarje tillökning i deras aflöning ganska känbar för statsverket. Denna senare omständighet kan dock ej få motväga statsmaktens tydliga pligt, att göra lärarnes aflöning jemngod med öfrige tjänstemäns. Detta kan ej ske utan en allmän lönereglering för lärarne. Men då en sådan ställer nya betydliga kraf på statskassan och kostnaderna för den högre undervisningen redan nu äro ganska stora, anser jag, att vid uppgörande af förslag till en sådan reglering undersökas bör, hurvida icke de, som för sina barn begagna sig af denna undervisning, böra deltaga i kostnaderna för den samma, såsom fallet är både i våra grannländer och flerstädes i Europa. Komiterade, som antydt denna utväg, hafva beräknat, att — under antagande af att 25 procent af lärjungarne befrias från terminsafgift, och då antalet af de vårterminen 1877 närvarande lärjungarne lägges till grund för beräkningen — till statsverket årligen skulle ingå en summa af 473,600 kronor, om en afgift af 25 kronor terminligen ålägges lärjungarne vid de allmänna läroverken och de tvåklassiga pedagogierna. Föräldrar och målsmän skulle, om en sådan afgift stadgades, komma att bidraga med 14 à 15 procent af kostnaderna för den högre offentliga undervisningen.

Komiterade upplysa att i *Norge* betalas i lägsta klassen mellan 40 kronor och 128 kronor, i mellanklasserna mellan 80 kronor och 144 kronor samt i gymnasiaklasserna mellan 128 kronor och 160 kronor; allt årligen.

Vid de *danska* skolorna betalas i de 4 lägre klasserna årligen 120 kronor samt i de två högre klasserna 144 kronor.

Vid de *preussiska* gymnasierna och högre borgareskolorna vexla de årliga afgifterna i de högsta klasserna mellan 72 mark och 112 mark; i de lägsta klasserna mellan 40 mark och 100 mark.

Sedan skulle jag hafva föreslagit en allmän lönereglering för lärarne vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, vissa pedagogier samt det högre lärarinneseminarier byggd på det af komiterade dertill utarbetade förslaget; men i betraktande af de nuvarande tryckta ekonomiska förhållandena, vill jag endast hemställa:

att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till reglering af lönerna för lärarne vid ofvan nämnda läroanstalter, bygd på det af komiterade utarbetade betänkandet, och med beräkning af en terminlig afgift af lärjungarne, att ingå till statsverket; samt

att Riksdagen behagade i afvaktan härå anvisa ett belopp af 115,000 kronor till löneförbättring för år 1881 åt de svagast aflönade lärarne, nemligen kolleger och adjunkter i 1:sta och 2:dra lönegraderna, så fördeladt, att de i 1:sta lönegraden finge 500 och de i 2:dra lönegraden 250 kronors lönetillägg.

A. Hedin.

Jemförelse mellan elementarlärarnes och

	Hofrätts-assessor.			Andra gradens tjänsteman.			Tullförvaltare per medium			Kansliskreterare.		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Rektor vid högre läro- verk	-800	-1,300	-800	0	-500	-500	+244	-245	-234	+500	0	0
Rektor vid femklassigt läroverk	-1,800	-2,300	-1,800	-1,000	-1,500	-1,500	-756	-1,245	-1,234	-500	-1,000	-1,000
Lektor	-2,500	-2,500	-2,000	-1,700	-1,700	-1,700	-1,456	-1,445	-1,434	-1,200	-1,200	-1,200
Adjunkt eller kollega	-3,500	-3,500	-3,000	-2,700	-2,700	-2,700	-2,456	-2,445	-2,434	-2,200	-2,200	-2,200

Ann. 1. Siffertalen i de särskilda kolumnerna angifva det antal kronor, hvarmed lärarnes löner öfverstiga

Ann. 2. I de med 1 betecknade vertikalkolumnerna angifves, huru förhållandet visar sig under första 3 betecknade angifves förhållandet sådant det är från och med efter året efter tillträdet till

vissa andra embets- och tjenstemäns löner.

Tullkontrollör per medium.			Kronofogde.			Första gradens tjensteman.			Länsnotarie eller bokhåll. i 16 län.			Kammarskrifvare i Tullverket.		
1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
+921	+445	+469	+500	+500	+500	+1,500	+1,000	+1,000	+2,000	+2,000	+2,000	+2,532	+2,051	+2,070
-79	-555	-531	-500	-500	-500	+500	0	0	+1,000	+1,000	+1,000	+1,532	+1,051	+1,070
-779	-755	-731	-1,200	-700	-700	-200	-200	-200	+300	+800	+800	+832	+851	+870
-1,779	-1,775	-1,731	-2,200	-1,700	-1,700	-1,200	-1,200	-1,200	-700	-200	-200	-168	-149	-130

(+) eller understiga (—) de i tabellen upptagna embetsmännens löner.

femårsperioden; i de med 2 betecknade, hurudant förhållandet är under andra femårsperioden; i de med 1 i frågavarande tjenstebefattning.